Lietuvos Respublikos Prezidentui

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ministrui

Lietuvos kariuomenės vadui

Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui

Lietuvos Respublikos Seimo socialinių reikalų ir darbo komitetui

REZOLIUCIJA

DĖL VISUOTINĖS KARO TARNYBOS IR VISUOTINĖS GYNYBOS STIPRINIMO LIETUVOJE

LiJOT Asamblėja Nr. 64, 2026 m. spalio 17–18 d.

Panevėžys

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT) – didžiausia skėtinė nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, šiuo metu vienijanti 58 jaunimo organizacijas, su jaunimu dirbančias organizacijas ir savivaldybių jaunimo organizacijų tarybas, reaguodama į dabartinę geopolitinę situaciją, nusikalstamą Rusijos Federacijos karo eskalaciją ir plataus masto invaziją į Ukrainos Respublikos teritoriją, racionaliai vertindama galimas grėsmes Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, valstybės teritoriniam integralumui ir konstitucinei sąrangai, šiame dokumente išreiškia savo nuomonę dėl visuotinės pradinės privalomosios karo tarnybos. Šis dokumentas sudarytas iš keturių atskirų dalių, kuriose LiJOT teikia savo siūlymus ir priemones, kurių visuma turėtų prisidėti prie tinkamo pasirengimo visuotinei krašto gynybai.

Pirmoje dokumento dalyje LiJOT išreiškia savo nuomonę visuotinio šaukimo atžvilgiu; antroje dalyje LiJOT dalinasi savo susirūpinimu dėl galimybės privalomą pradinę karo prievolę atlikti studentams jiems vis dar studijuojant; trečioje dalyje LiJOT plėtoja jau egzistuojančią poziciją dėl alternatyvios tarnybos tobulinimo.

LiJOT yra įsitikinusi, kad šių priemonių visuma yra reikalinga, siekiant atliepti dabartinio jaunimo lūkesčius, siekiant sudaryti geriausias įmanomas sąlygas tarnybai Lietuvos kariuomenėje, tuo pat metu stiprinant Lietuvos Respublikos gynybinius pajėgumus.

I. Visuotinė privalomoji pradinė karo tarnyba

Nuo 2015 m. Lietuvos Respublikoje, reaguojant į Rusijos Federacijos neteisėtą Krymo okupaciją ir pradėtą karą prieš Ukrainos Respubliką, buvo pasirinkta sugrąžinti privalomąją pradinę karo tarnybą – viešojoje erdvėje šis sprendimas buvo pramintas šauktinių reforma. Per šį laikotarpį privalomąją pradinę karo tarnybą per metus apytiksliai atlieka apie 3 500 žmonių. Sprendimas sugrąžinti šaukimo pagrindu sudaromą aktyvųjį rezervą buvo savalaikis – reakcija į Rusijos Federacijos agresiją buvo pamatuota ir savalaikė.

Vis dėlto esame įsitikinę, kad šiuo metu šauktinių pagrindu sudaromas Lietuvos Respublikos kariuomenės aktyvusis rezervas nebeatitinka šių dienų realijų.

LiJOT pasisako už visuotinės privalomosios pradinės karo tarnybos įvedimą Lietuvos Respublikoje. LiJOT vertinimu, objektyviai sąžiningiausia sistema – kiekvieno pilnamečio piliečio privalomai atliekama tarnyba Lietuvos Respublikos kariuomenėje. Dabartinėje sistemoje galioja loterijos principas – ne kiekvienas jaunas žmogus, kuris yra pilnametis, nestudijuoja aukštosiose mokyklose arba nesimoko bendrojo ugdymo ir (ar) profesinio mokymo įstaigose yra įpareigojamas atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą. Tokiu būdu tarp jaunų žmonių patirčių atsiranda nelygybė: tai jaunus žmones veikia dvejopai – viena vertus, tarnyba kariuomenėje traktuojama kaip problema, kaip iššūkis, kuris gali sustabdyti jauną žmogų karjeros kelyje, o ne kaip pasirinkimas, kuris galėtų būti apsvarstomas, kaip reali alternatyva.

Užtikrinus tinkamą infrastruktūrą ir galimybes tarnauti kiekvienam jaunam žmogui Lietuvos Respublikos kariuomenėje, atlikti visuotinę privalomąją pradinę karo tarnybą turėtų būti šaukiami visi jauni žmonės nuo 18 metų. Remiantis 2021 m. Krašto apsaugos ministerijos Visuotinės karo prievolės galimybių vertinimo studijos išvadomis: „Nuosekliai augant pradinį karinį parengtumą įgijusių piliečių skaičiui, stiprėtų ne tik kariuomenės rezervas, bet ir būtų ugdomas jaunuolių pilietiškumas ir patriotizmas, toliau stiprėtų

visuomenės ir kariuomenės ryšys – garantas sėkmingai telkiant piliečius gynybai ir pilietiniam pasipriešinimui.“

LiJOT palaiko nuomonę, kad privalomąją pradinę karo tarnybą turėtų atlikti visi nepaisant lyties – kiekvienas jaunas žmogus turi ir gali prisidėti prie krašto apsaugos. LiJOT skatina remtis Izraelio taikoma gerąja praktika, kuri nurodo, kad visuotinė privalomoji karo tarnyba visiems, nepaisant lyties, turėtų būti organizuojama tokiu būdu, kuris užtikrintų efektyvią, skaitlingą ir gerai pasirengusią kariuomenę atremti išorės grėsmes per pašauktųjų specializaciją pagal žmogaus sugebėjimą pasiekti nustatytus bendrus normatyvus.

Remiantis Krašto apsaugos ministerijos atstovų teigimu, apie 50 proc. jaunų žmonių nėra tinkami tarnybai. LiJOT mano, kad reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad kai kurie žmonės, kurie norėtų atlikti privalomąją karinę tarnybą, nebegali to padaryti dėl fizinės ar psichikos sveikatos sutrikimų, todėl yra būtina plėsti ir alternatyviosios tarnybos modelį. Esame įsitikinę, kad kiekvienas žmogus, kuris nori atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą, turėtų galėti tą padaryti pareigose, kuriose jis galėtų tinkamai įgyvendinti priskirtas funkcijas ir užduotis ir tokiu būdu prisidėti prie pasirengimo krašto gynybai.

Įvertindami, kad visuotinė pradinė privalomoji karo tarnyba padidintų Lietuvos gynybos pajėgumus ir tai, kad visuotinis šaukimas suteiktų didesnes galimybes priešintis agresoriui platesniu mastu ir būti pasiruošusiems reaguoti į bet kokią grėsmę, kuri galėtų kilti ginkluoto konflikto ar karo metu, LiJOT siūlo:

- Už šalies saugumą atsakinga ne tik Lietuvos kariuomenė ir sąjungininkai, bet ir visi piliečiai. Todėl visi šalies gyventojai skirtingomis formomis turi būti įtraukiami į krašto gynybą. Siūlome gerinti visuomenės supažindinimą su neginkluoto pilietinio pasipriešinimo būdais ir formomis bei gerinti piliečių įtraukimo sąlygas į ginkluotą ir neginkluotą pasipriešinimą;
- Atsisakyti loterijos principo šaukiant jaunus žmones atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą ir įvesti visuotinio šaukimo principą;
- Visuotinę privalomąją pradinę karo tarnybą atlikti turėtų visi, nepriklausomai nuo lyties. Visoms lytims turi būti užtikrintos vienodos sąlygos atlikti tarnybą, bet atsižvelgiant į vyrų ir moterų galimybes įgyvendinti priskirtas užduotis ir funkcijas, visuotinis vyrų ir moterų rengimas privalo būti specializuotas ir užtikrinantis kaip įmanoma didesnį efektyvumą ir pritaikomumą realioms karo sąlygoms;
- Pasisakome už 5 proc. ir daugiau nuo bendrojo vidaus produkto tiesioginiam gynybos finansavimo išlaikymui , suprasdami, kad norint gerinti ir plėsti krašto apsaugos infrastruktūrą yra reikalingi papildomi finansai, pažymėdami, kad palaikome nuoseklų infrastruktūros vystymą tiek gynybos pajėgumams didinti, tiek ir užtikrinti teorinių žinių plėtrą visuomenėje, ypatingą dėmesį skiriant ir alternatyvios tarnybos infrastruktūros tobulinimui;

- Asmenims, kurie dėl medicininės patikros metu nustatytų sveikatos sutrikimų negali atlikti privalomosios pradinės karo tarnybos konvenciniais būdais, turi būti sudarytos galimybės atlikti privalomajai pradinei karo tarnybai atitinkančią tarnybą Lietuvos kariuomenėje, atsižvelgiant į kiekvieno žmogaus individualią situaciją ir jo galimybes prisidėti prie visuotinės krašto gynybos.

II. Studentų šaukimas

LiJOT neigiamai vertina galimybę privalomąją karo tarnybą atlikti ir studentams, kurie vis dar studijuoja aukštosiose arba profesinio mokymo mokyklose. Principas, kad studentas būtų sąlygotas priverstinai pasirinkti tarp savanoriškos tarnybos, Krašto apsaugos savanorių pajėgų (toliau – KASP) ar Jaunesniųjų karininkų vadų mokymų (toliau – JKVM), yra ydingas. Pastebima rizika, kad jauni žmonės, studijuojantys aukštosiose arba profesinio mokymo mokyklose ir pačios ugdymo institucijos susidurtų su situacija, kuomet yra sutrikdomas akademinis procesas: studentai būtų verčiami palikti mokslus ir atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą – tai gali sutrikdyti jų akademinius siekius, vėliau gali būti prarasta motyvacija grįžti į studijas. Studentai prarastų laiką ir galimybes tobulinti savo žinias ir įgūdžius nenutrūkstamame ugdymo procese.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad naujausiuose siūlymuose yra kalbama tik apie vyrus – vadinasi, galėtų išsivystyti situacija, kurioje atsiranda terpė diskriminacijai lyties pagrindu: atveju, kai būtų šaukiami tik vyrai, moterys studijas galėtų užbaigti be tarpų, per greitesnį laiką ir daug paprasčiau, nuosekliai studijuojant kiekviename kurse. Ši problema būtų itin opi atveju, kai studentai, kurie būtų pašaukti atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą, nebegalėtų tapti KASP ar JKVM dalimi ir būtų priversti imti akademines atostogas, stabdyti studijas tam, kad galėtų atlikti pareigą Tėvynei.

- LiJOT nepalaiko siekio stiprinti aktyvųjį rezervą privalomai įpareigojant pasirinkti studentus, kurie vis dar studijuoja aukštosiose arba profesinio mokymo mokyklose – tokia praktika neegzistuoja jokioje valstybėje, kai tai trikdytų jų studijų procesą;
- LiJOT ragina sprendimų priėmėjus aktyviau konsultuotis su jaunimo organizacijų atstovais ir su jaunimu, kai yra kalbama apie procesus, kurie tiesiogiai gali paveikti jų kasdienybę, ne tik suteikiant erdvę pasidalinti savo nuogąstavimais, bet ir užtikrintant, kad jaunų žmonių ekspertizė ir įžvalgos galėtų būti pritaikytos praktikoje formatuose, kuriuose yra priimami sprendimai;
- LiJOT mano, kad svarstant apie visuotinio šaukimo reformos įgyvendinimą praktikoje, yra būtina persvarstyti ir prie naujų pokyčių pritaikyti esamas alternatyvas privalomajai pradinei karo tarnybai.

III. Alternatyvioji krašto apsaugos tarnyba

Remiantis Europos žmogaus teisių konvencija (toliau – EŽTK), kiekvienoje valstybėje, kuri ratifikavusi EŽTK, turi būti užtikrinta galimybė ir erdvė žmonėms, kurie atsisako tarnauti dėl religinių ar pacifistinių įsitikinimų, atlikti tarnybą su karo pramone visiškai nesusijusiose organizacijose ir (ar) įstaigose. Šiuo metu Lietuvoje neturime pakankamai viešai prieinamos informacijos apie galimybę atlikti tarnybą alternatyviomis priemonėmis. Pavyzdžiui, Suomijoje yra įsteigtas atskiras pilietinės tarnybos centras, kuris ir prisideda prie viešinimo apie alternatyvią tarnybą ir apie galimybes ją atlikti skirtingose organizacijose ar institucijose.

- Siūlome plėsti galimybę atlikti alternatyvią tarnybą tobulinant infrastruktūrą, informacijos apie alternatyvią karo tarnybą viešinimą ir plečiant organizacijų, kuriose būtų galima atlikti alternatyvią tarnybą, spektrą;
- Atliekantys alternatyvią tarnybą piliečiai privalo būti supažindinami su pagrindiniais krašto apsaugos sistemos principais, kurie yra pritaikyti alternatyviai tarnybai, bei informuojami apie savo vietą valstybės gynyboje karo metu.

IV. Pilietinė tarnyba

Šiuo metu pagal galiojančius teisės aktus nuo privalomosios karinės tarnybos atleidžiami asmenys dėl įvairių priežasčių – tai gali būti sveikatos būklė (pvz., negalia arba netinkamumas pagal KMEK išvadą), socialinės aplinkybės (vieniša tėvystė, nėštumas, globos pareigos), specifinis teisinis ar profesinis statusas (pvz., teisėjai, Seimo nariai, specialiųjų tarnybų pareigūnai, valstybės tarnautojai), taip pat asmenys, negalintys atlikti tarnybos dėl sąžinės, religinių ar moralinių įsitikinimų.

Asmuo, norintis pasirinkti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, turi pateikti prašymą, kuriame nurodytų priežastis – sąžinės, religinius ar moralinius įsitikinimus, taip pat sveikatos būklę, dėl kurios jis yra pripažintas netinkamu karinei tarnybai, tačiau gali dalyvauti kitose visuomenei naudingose veiklose.

Manome, kad būtų tikslinga plėsti alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos galimybes, įgyvendinant pilietinės tarnybos modelį, kuris išdėstomas žemiau.

Alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos Lietuvoje sistema turėtų būti ne tik pasirinkimo galimybė tiems, kurie dėl sąžinės, religinių ar moralinių įsitikinimų atsisako atlikti privalomąją karo tarnybą, bet ir struktūruota valstybės siūloma pareiga tiems, kurie dėl fizinės ar emocinės sveikatos būklės yra pripažįstami netinkamais karinei tarnybai, tačiau gali, nori ir turi prasmingai prisidėti prie valstybės stiprinimo.

Remiantis duomenimis,[1] daugiau negu pusė karo prievolininkų, kuriems atliktas sveikatos patikrinimas, pripažįstami netinkamais karinei tarnybai:

- 2022 m. – 51 proc.;
- 2023 m. – 54 proc.;
- 2024 m. – 51 proc.

Iš jų dėl psichikos sveikatos sutrikimų ir psichologinių problemų netinkamais karinei tarnybai pripažinta daugiau nei 40 proc.:

- 2022 m. – 43 proc.;
- 2023 m. – 42 proc.;
- 2024 m. – 44 proc.

Taigi egzistuoja aiški spraga: šimtai jaunuolių kasmet nepereina Karo medicinos ekspertų komisiją ir yra atleidžiami nuo karo prievolės. Nemaža jų dalis – dėl tokių priežasčių, kurios visiškai netrukdo dalyvauti pilietinėje, socialinėje ar administracinėje veikloje.

Šie žmonės dažnai lieka nuošalyje, nes valstybė nesiūlo arba nereikalauja jokios alternatyvios veiklos. Tai – praleista proga ne tik ugdyti pilietiškumą, bet ir telkti visus visuomenės narius į valstybės atsparumo kūrimą.

Šie duomenys rodo, kad kasmet valstybė netenka šimtų potencialių pilietiškai aktyvių žmonių, kurių energija, idėjos ir darbas galėtų būti nukreipti ten, kur šiuo metu trūksta rankų – socialinėje srityje, savivaldoje, švietime ar nevyriausybiniame ar kituose sektoriuose.

Todėl alternatyvioji krašto apsaugos tarnyba ir pilietinė tarnyba Lietuvoje turėtų tapti ne tik pasirinkimu, bet ir tam tikra pilietine atsakomybe – nukreipiant ne tik tuos, kurie atsisako karo tarnybos dėl įsitikinimų, bet ir tuos, kurie dėl sveikatos priežasčių netinka karinei tarnybai, tačiau geba ir gali atlikti visuomenei naudingus darbus.

Tarnybos trukmė galėtų būti individualizuojama atsižvelgiant į sveikatos būklę ir pasirinktos krypties intensyvumą, tačiau pats tarnybos principas turėtų būti įtvirtintas kaip privalomas.

Be to, visiems alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos dalyviams turėtų būti taikomi baziniai pilietinio atsparumo mokymai:

- civilinės saugos;
- pirmosios pagalbos;
- informacinio saugumo;

[1] Valstybės kontrolė, valstybinio audito ataskaita „Lietuvos kariuomenės personalo komplektavimo ir karo prievolės administravimas“, 2025-03-19, pagal Karo medicinos tarnybos duomenis, p. 23–24.

- veikimo krizės atvejais, pirmosios psichologinės pagalbos pagrindai ir pasirengimo pilietiniam pasipriešinimui pagrindų mokymais.

Tokiu būdu net ir netinkami karinei tarnybai jaunuoliai taptų aktyviais valstybės stiprinimo grandies dalyviais – žinančiais, kaip elgtis grėsmės metu, gebančiais veikti bendruomenėje ir turinčiais tvirtą pilietinį pagrindą.

Tokia alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos plėtra padėtų atsakyti į kelis esminius iššūkius: mažintų jaunuolių atotrūkį nuo valstybės reikalų, ugdytų jų pilietiškumą, kurtų solidarumo jausmą, telktų rezervą krizinių situacijų atvejui ir kartu stiprintų pasitikėjimą valstybe.

Nė vienas žmogus neturėtų būti laikomas „ netinkamu“ – kiekvienas gali tapti naudingu, kai valstybė jam suteikia tinkamą, orią vietą prisidėti pagal galimybes.

Siūlomi pagrindiniai pilietinės tarnybos principai:

- Pilietinė tarnyba truktų ilgiau nei karo tarnyba, pavyzdžiui, **10-12 mėnesių**.
- Tarnyba būtų atliekama civilinėse ir valstybės institucijose, turinčiose strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui ir visuomenės gerovei.
- Tarnybos metu asmuo būtų įpareigotas dalyvauti pilietinio pasipriešinimo ir krizės valdymo mokymuose, kad išliktų pasirengęs ekstremaliosioms situacijoms.

Galimos pilietinės krašto apsaugos tarnybos formos Lietuvoje

Pilietinė tarnyba galėtų būti vykdoma įvairiose srityse, kurios prisideda prie valstybės saugumo ir pilietinės visuomenės atsparumo.

1. Civilinė gynyba ir ekstremaliųjų situacijų valdymas

- Priešgaisrinės tarnybos padaliniuose – dalyvavimas prevencinėje veikloje ir pagalba valdant avarijas.
- Greitosios pagalbos tarnybose – asistavimas medicinos personalui nelaimių metu.

2. Socialinė ir sveikatos priežiūros tarnyba

- Ligoninėse ir senelių globos namuose – pagalba personalui ir pacientams.
- Žmonių su negalia priežiūros centruose – darbas su socialiai pažeidžiamomis grupėmis.
- Krizių centruose – darbas su nukentėjusiais nuo smurto ar kitų socialinių problemų.

3. Švietimo ir jaunimo tarnyba

- Mokyklose ir jaunimo centruose – pilietinio ugdymo ir savanorystės skatinimas ir pagalba mokytojams.
- Kultūros įstaigose – istorijos ir pilietinio ugdymo projektų įgyvendinimas.
- Bibliotekose ir nevyriausybinėse organizacijose – edukaciniai projektai ir visuomenės informavimo kampanijos.

4. Aplinkosaugos ir gamtos apsaugos tarnyba

- Miškų ir nacionalinių parkų priežiūra – darbas gamtos apsaugos projektuose.
- Atliekų tvarkymo ir perdirbimo įmonėse – pagalba ekologiniuose projektuose.
- Ekologinio švietimo programose – visuomenės informavimas apie aplinkosaugą.

5. Humanitarinė ir krizių pagalbos tarnyba

- Nevyriausybinėse organizacijose, teikiančiose humanitarinę paramą – pagalba pabėgėliams ir humanitarinė pagalba krizių metu.
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos paramos padaliniuose – darbas su pabėgėliais ir humanitarinės pagalbos projektais.
- Karo pabėgėlių centruose ir kitose erdvėse, kuriose aktualu – pagalba atvykusiems iš karo zonų.

Ir kitose įstaigose, institucijose, kuriose būtų galima užtikrinti piliečių kompetencijų ir įgūdžių lavinimą, įsitraukimą į visuomenės gyvenimą ir bendruomenių atsparumo didinimą.

Tarnybos trukmė

Kad būtų išlaikytas **lygiavertiškumas su karine tarnyba**, pilietine tarnyba galėtų trukti **10-12 mėnesių**, priklausomai nuo pasirinktos srities.

Tai užtikrintų, kad pilietinė tarnyba nebūtų suvokiama kaip lengvesnis kelias vengti privalomosios karinės tarnybos.

Kodėl Lietuvoje ši sistema galėtų būti naudinga?

- Išlaikytų privalomą tarnybą kaip visuotinį principą, bet suteiktų alternatyvą tiems, kurie pripažįstami netinkamais atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą.
- Padėtų spręsti žmogiškųjų išteklių trūkumą švietimo, socialinėje, sveikatos, aplinkosaugos ir civilinės saugos srityse.

- Ugdytų pilietinį atsparumą ir įtrauktų daugiau žmonių į valstybės gynybos sistemą per civilinį pasirengimą.
- Galėtų tapti tarpine grandimi tarp šaukimo ir savanoriškos krašto apsaugos tarnybos.

LiJOT pozicija

LiJOT yra įsitikinusi, kad yra reikalinga plėsti alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos modelį, neatsisakant aiškios alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos funkcijos – užtikrinti galimybę dėl sąžinės ar religinių įsitikinimų tarnybos negalintiems atlikti asmenims, bet kartu praplečiant galimybes mūsų piliečiams, kurie nepatenka į krašto apsaugos sistemos rėmus po KMEK.

Pilietinės tarnybos modelio įgyvendinimas užtikrintų siekį visuotinę gynybą transformuoti į visaapimantį mūsų piliečių bendrą triūsą, nė vieno asmens nepaliekant be įtraukimo į valstybės gynybinių pajėgumų stiprinimą – daliai visuomenės atliekant nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą, kitiems – prisidedant prie savo bendruomenių ir valstybės stiprinimo pilietinės tarnybos metu.

Prezidentas Umberto Masi